

Zrínyi Miklós és a magyarországi barokk költészet

Szerkesztette Bene Sándor és Pintér Márta Zsuzsanna

Eger: Líceum Kiadó, 2021, 584 l.

NÉMETH S. Katalin

BTK Irodalomtudományi Intézet, nyugalmazott tudományos tanácsadó

ORCID 0000-0002-7322-1205

Zrínyi Miklós születésének négy századik évfordulójára a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézete és az egri Eszterházy Károly Egyetem Irodalomtudományi Tanszéke az egyetemek érintett tanszékeivel közösen jubileumi ülészakot szervezett. A különleges alkalmat több körülmény is befolyásolta, a konferencia a járványveszély miatt nem a szokásos időben, hanem szeptemberben került megrendezésre, néhány előre jelzett előadó nem is tudott részt venni, és az élő megjelenés mellett az online lehetőséggel is élni kellett. Éppen ezért meglepő és a részletes elemzés előtt dicsérendő, hogy a konferencia terjedelmes kötete egy évvel a megrendezés után már kézbe fogható és interneten is elérhető. A két szervező-szerkesztő, Bene Sándor és Pintér Márta Zsuzsanna munkája nyomán korszakos jelentőségű tanulmánykötet került az olvasó elé, benne huszonnégy tanulmány, jegyzetek tömege, terjedelmes névmutató és a szerzők affiliációja.

A kötetet az Irodalomtudományi Intézetben 2021 szeptemberében Szörényi László mutatta be. Szörényi László is kiemelten foglalkozott az ülészak címével, amely nem csupán Zrínyi költői munkásságára utal, hanem azonos hangsúllyal foglalkozik a magyarországi barokk költészettel is. Ez a tematikát pontosan meghatározó címadás azért is korszakváltást jelez, mert az elmúlt évtizedekben több konferencia tárgya volt Zrínyi Miklós, de a megközelítésben nem voltak határok.

A számtalan Zrínyi-tanulmánykötet és részmonográfia, valamint folyóiratokban megjelent tanulmány, különböző színvonalú és textológiai szempontokat megvalósító Zrínyi-kiadás mellett sokkal kevesebb a barokkal foglalkozó speciális konferenciakötet, egyéni megközelítés. A mostani kiadvány eligazító előszava is – természetesen nem megfelelően a harmincas-negyvenes évek barokk kutatásairól – kiindulópontnak az 1977-es győri konferenciát említi, amelynek anyaga az MTA I. Osztály Közleményei, XXXI. kötetében jelent meg (1979) *A magyar barokk kezdetei* címmel. Klaniczay Tibor szervezőképességének, a rokottudományok területén bizonyított rendkívüli jártasságának és kapcsolatteremtő képességének köszönhetően ezen a konferencián az irodalomtörténészek mellett olyan kiváló történészek tartottak előadást, mint Benda Kálmán, Bónis György, Makkai László, Péter Katalin. A 2020-as konferencia célja kimondottan poétikatörténe-

ti megközelítésű tanulmányok felsorakoztatása, ebből a speciális szempontból rajzolja fel Zrínyi költészetének és a magyarországi barokk versnek az értelmezési kereteit.

A terjedelmes konferenciakötet külső megjelenéséről szólva ki kell emelni a szerencsés borítókép-választást. Az ismeretlen magyarországi festő Zrínyi Miklós *apoteózisa* című festménye ma a Szépművészeti Múzeumban található. Miként Bene Sándor a képválasztást a könyvbemutatótán megmagyarázta, Zrínyi költészetére nagy hatással lehetett a dédapját ábrázoló kép, hiszen a csáktornyai udvarban naponta elment előtte.

A kötet szerkesztői a tanulmányokat négy alfejezetbe csoportosították, amely nem egyezik a konferencia programjában közzétett sorrenddel. Ez nem teljesen érthető, hiszen a magyarországi, de nem magyar nyelvű irodalmakkal foglalkozó előadások Egerben egy szekcióban hangzottak el, itt viszont más-más fejezetekbe kerültek. Feltehetőleg a tartalmi súlyozás erősebbnek bizonyult a nyelvi alapon történő csoportosításnál.

A konferencia iránymutató, egyben legtöbb értelmezést igénylő előadása Kecskeméti Gáboról származik (*A barokk korszakfogalom a retorikatörténeti kutatások kiteljesedése után*). Az erőteljesen elméleti megközelítésű dolgozat megkísérli a magyar irodalomtörténeti korszakolásba ültetni azokat a szempontokat, amelyek a külföldi szakirodalomban immár több évtizede teret nyertek. Jelentős hangsúlyt kap itt Debora K. Shuger már 1988-ban megjelent könyve, amely meghaladta a barokk fogalmának korábbi értelmezését, és a figyelmet a többféle barokk stílus elkülönítésére irányította. Az értelmezésnek ez a fejlődési folyamata, amely a stílusnemek (*genera dicendi*) vizsgálatát csatlakoztatta a hármas tagolású antik rendszerhez (*genus iudiciale*, *genus deliberativum*, *genus demonstrativum*), a magyar irodalomtörténetben nem vált gyakorlattá, mígnem Kecskeméti Gábor retorikatörténeti kutatásai és újraértelmezései meg nem alapozták a barokról szóló közös gondolkodás új szempontrendszerét. A barokk újfajta kommunikációs eszményét Kecskeméti szerint is Pázmány Pétertől eredeztethetjük, ezt a nézetet képviseli Bitskey István *A magyar barokk irodalom kezdete a Pázmány-életmű tükrében* című előadásában. A trentói zsinat után bekövetkezett radikális stílusfordulat a magyar irodalomtörténeti korszakolásban is új elnevezésre vár, miként Kecskeméti önironikusan megjegyezte, az általa akceptálhatónak tartott „a posztridentinus textuális kommunikáció feltételeivel számot vető” (53.) megnevezés feltehetően nem találna egyöntetű elfogadtatásra.

Tasi Réka *Barokk illúzió: Enargeia, imaginatio és episztemológia a retorikában* című tanulmányában a katolikus retorikai irodalomra támaszkodva a nyelvi-retorikai illúzió episztemológiai vizsgálatát tűzte ki célul. Gondolatmenetének középpontjában az a nagyszombati kiadású *Manuductio ad eloquentiam* áll, amelynek a 17. századi retorikatörténeti oktatásban betöltött szerepére Bán Imre már 1971-ben felhívta a figyelmet.¹

Berkes Tamás rendkívül nagy feladatra vállalkozott *A cseh barokk komparatistikai perspektívában* című tanulmányával. Mivel a cseh nyelv és kultúra ritkán kapott szerepet a magyar komparatistikában, a nyelvmisérrel bírók is elsősorban a modernitás felé fordultak, Berkesnek át kellett tekintenie az egész kora újkor cseh nyelvű irodalmát és természetesen annak történeti, vallástörténeti hátterét is. Miután a cseh barokk-kutatást mindig is erőteljesen befolyásolta az adott korszak nemzettudattól és ideológiai megközelítéstől meghatározott kutatási

1 BÀN Imre, *Irodalomelméleti kézikönyvek Magyarországon a XVII–XVIII. században*, Irodalomtörténeti füzetek 72 (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1971), 56.

metódusa, különösen nehéz volt egy olyan fejlődési szerkezetet kimutatni, amely elvezet a barokk kor eszméjének korszerű értelmezéséhez, a modern szlavisztika „barokk szlavizmusként” meghatározott fogalmi rendszerének elválasztásához.

A periodizációs és komparatiztikai problémákat tárgyaló fejezet után a kötet Zrínyivel foglalkozó dolgozatai következnek. Bene Sándor *Szirének, főnixek, könnyek: Zrínyi Miklós költészete a kortárs poétika összefüggésében* című dolgozata kiválóan ismerve és értékelve az eddigi Zrínyi-irodalmat és -forráskutatást, új szempontot von a Zrínyi-motívumok értelmezéskörébe. A három példaképként tekintett nagy előd (Tasso, Petrarca, Marino) mellett elsőként vizsgálja meg, milyen műveket, milyen szerzőket ismert Zrínyi a kisebb hatású és ezért eddig figyelembe sem vett itáliai költői körből. Angelo Grillo, Scipione Errico és Girolamo Preti ismertsége nem csupán direkt közvetlenséggel – némelyikük kötete megvolt Zrínyi könyvtárában –, hanem a kor itáliai poétikai szétágazása nyomán is eljuthatott Zrínyihez, nyelvi és képi kifejezőmódja a „kisebb” olasz költők hatására is tudatosan formálódott, magáévá téve a modernizálódó retorikai minták jellemzőit.

Utasi Csilla *Szándék és imitáció Zrínyi Miklós Syrena-kötetében* című írásában Zrínyi kötetének kortárs horvát értelmezéseit vizsgálja, középpontba a fabula és história megkülönböztetését, eposzi felhasználását állítva. Utasi vitatja Pirnát Antal megállapítását, aki az eposz történeti jellegét véli jellemzőnek, azzal a megkötéssel, hogy a poétikában jártas olvasók felfedezik a fabulai jelleget. A szerző szerint Zrínyi azáltal, hogy bevallottan keveri a fabulát és a históriát, a nagy eposzi hagyományokhoz való csatlakozását jelenti be.

Nagy Levente „*Sors bona virtus melior*”: *Néhány megjegyzés a sztoikus, a heroikus és a desperatus Zrínyiről* című tanulmánya zavarba hozza a konferencia programfüzetében előzetesen közreadott rezümé olvasóját. Ritka eset, hogy elhangzott előadás, megjelent tanulmány és a hálózaton szintén hozzáférhető rezümé összevetését szükségessé tegyük, de ebben az esetben ez elkerülhetetlen. Ugyanis az idézett latin mondáson kívül a megígért előadásnak és a megjelent tanulmánynak semmi köze nincs egymáshoz. A Videotoriumon felelevenített élő előadás is jóval rövidebb a kész tanulmánynál, ez azonban érthető és elfogadható. Az már kevésbé, hogy a kiinduló metszet a kötetben nem kerül bemutatásra, a rezümében előre jelzett tatár-metszet pedig meg sem említtetik. Ami pedig a lényeges különbség, az ígért versek elemzéséről nincs szó („Néhány megjegyzés Zrínyi szétszórt versei kapcsán”), viszont valóban értékes fejtegetést kapunk Zrínyi szerencsefelfogása és az isteni akarat és a természeti törvények rendjének összefüggéseiről.

Kiss Farkas Gábor *Zrínyi és Homérosz* című tanulmánya kapcsolódik Ritoók Zsigmondnak a közelmúltban megjelent *Homérosz Magyarországon* című monográfiájához. Mivel – teljesen jogosan – Zrínyi nem szerepel a Homérosz-recepciót feldolgozó kötetben (Zrínyi görög nyelvtudás hiányában nem olvashatta eredetiben Homéroszt), Kis Farkas Gábor mikrofilológiai pontossággal nyomozta ki, miként, milyen latin fordítások, milyen recepciótörténeti hagyományok nyomán kötődik a *Szigeti veszedelem* a par excellence epikus költő, Homérosz eposzainak költői normatívájához.

Hargittay Emil hajdani kollégája és tanítványa (Kovács Sándor Iván és Orlovsky Géza) emlékének ajánlotta „*iffiutol pro 2bus syllabis Licentia Poetica*”: *Zrínyi és a magyar nemzeti versidom* című tanulmányát. A Zrínyi-ritmikával foglalkozó hatalmas szakirodalom tényeinek és nyitva hagyott kérdéseinek tananyagként is felhasználható összefoglalása után Hargittay részletesen elemzi a Zrínyi-féle verselés tudatosan kialakított és kényszerűen megvalósított megoldásait, és foglalkozik az eposz keletkezésének kronológiájával is. A számtalan, még megoldandó kérdés

felvetését, amelyeket az utolsó jegyzetben Hargittay hét pontban összegez, méltóképpen zárja le Klaniczay Tibor összegzésével: „Zrínyi a verselésben is nagy művész”.

Kulcsár Péter 2004-ben megjelentetett Zrínyi prózai műveit tartalmazó kritikai kiadásában ritka kivételként jellemzi a bécsi Magyar Nációnak a Zrínyi ünnepségén elmondott beszédét Szent Lászlóról. A „kivétel” jelzést az indokolja, hogy Zrínyi ekkor még csak 14 éves volt, és az egyetemi gyakorlat szerint a hasonló beszédek a diákok professzorainak tollából származtak. A nagyon gazdag szakirodalom is Zrínyinek tulajdonítja a beszédet, csupán R. Várkonyi Ágnes mutatott óvatosságot kételyt, és vont be Pázmányt a vizsgálódás körébe. Szelestei Nagy László *Oráció Szent Lászlóról az 1634. évi bécsi Szent László napi ünnepségen* című előadásában széles körű vizsgálattal cáfolta az eddigi kutatás érveit, jöhetett a szerzőt még nem tudta beazonosítani, de meggyőzően érvelt amellett, hogy a beszédet nem Zrínyi, hanem egy jezsuita szerzetes írhatta.

Szentmártoni Szabó Géza tanulmánya (*Egy Zrínyinek tulajdonított epigrammáról*) egy epigrammától fosztotta meg a Zrínyi-életművet. Zrínyi kéziratosa marginálisként fennmaradt disztichonja, amelyet dédapja arcképe mellé jegyzett be, mindezidáig mint a költő Zrínyi verse szerepelt a szakirodalomban. Szentmártoni Szabó Géza szívós kíváncsisággal eredt a vers korábbi kiadásainak nyomába, és az internet segítségével sikerült kinyomoznia, hogy a vers szerzője Claude Barthélemy Morisot (1592–1661), akinek szövegromlással fennmaradt kétsorosra Zrínyi kezébe kerülhetett, és aki ezt felhasználhatta dédapja hősi halálának illusztrálására.

Fazekas Sándor *„Hálát Istennek ad, verssel imádkozik”*: Zrínyi Miklós elégiájának értelmezéséhez című verselemzésében az *Elégia* címen több irodalomtörténész (Klaniczay Tibor, Kovács Sándor Iván, Ötvös Péter és Szilasi László, Laczházi Gyula, Ács Pál) által vizsgált versnek ad új megközelítést. Fazekas a fülemüle-toposz korábbi értelmezéseit a vallásos fülemülék, a Philomela Sacra hagyományának feltámasztásához kapcsolja. A függelékben is közölt John Peckham (1227 k.–1292) és Jacob Balde (1604–1668) Philomela-parafrázisa kapcsán jut el ahhoz a következtetéshez, hogy a gyermeke siratását és benne a jövődőlő hős Zrínyi elvesztését együtt verseli meg, de egyiket sem helyezi a fájdalom skálájának felsőbb fokára.

Förköli Gábor *Zrínyi félreismert olvasmánya: Nicolaus Caussin* című előadása Zrínyi könyvtárának egyik a szakirodalomban alig figyelembe vett művével foglalkozik. A Richelieu-féle államrezon irodalommal szemben álló jezsuita felfogását eddig nem vizsgálták, mert nem sikerült hatását kimutatni a Zrínyi-életműben. Förköli Gábor újraértelmezte Caussint és az ellentétek dacára arra a megállapításra jutott, hogy Zrínyi korántsem egysíkú antiklerikalizmusa és Richelieu, valamint Mazarin felfogását hasznosító politikaelmélete nem zárja ki, hogy Caussin munkássága is hatással legyen rá.

A tanulmánykötet harmadik fejezetének középpontjában nem Zrínyi áll, hanem a címben is megjelölt „magyarországi barokk költészet”. A 17–18. századi drámatörténeti kutatások kiváló specialistája, Pintér Márta Zsuzsanna a kevés magyar nyelven fennmaradt 17. századi dráma közül két olyan szöveget választott ki, amelyeket verses formájuk és a szakirodalom által eddig nem értékelt pozíciójuk miatt érdemes a barokk költészet szövegei közé illeszteni. Gróf Balassa Bálint a nagyszombati jezsuita kollégiumban költötte allegorikus színjátékká élete eseményeit, a Mundus és Fortuna vetélkedéséről szóló anonim kézirat pedig feltehetőleg szintén a nagyszombati jezsuita kollégium színjátékainak palettáját gazdagítja.

Csehy Zoltán a magyarországi barokk költészet olyan képviselőjével foglalkozik, akit a magyar és szlovák szakirodalom egy része saját nyelvterületének képviselőjeként tart számon, és

csak kevesen fogadták el azonos szinten megszólaló kétnyelvű költőként („*A róka maga farkát szokta csak dicsérni*”: Beniczky Péter a magyar és a szlovák irodalomban). Csehy a magyar és szlovák kutatások összehangolását, a hatástörténeti vizsgálatok eredményeinek egymásba fésülését tartaná megvalósítandó célnak. Ennek érdekében reméljük, iránymutató dolgozata a közeljövőben szlovák nyelven is olvasható lesz.

Tóth Gergely tanulmánya, a „*Kik fegyvert viselnek, s török vért eresztnek, ezt azoknak csinálom*”: Szerzői intenciók és a mohácsi csata értelmezési kísérletei Listius László Magyar Mars című művében (1653) értékes bizonyítéka annak, miként tud a történeti nézőponttal rendelkező szerző irodalmi művek elemzésével a két tudományág számára egyenlő mércével mérhető újdonságokat beemelni az értelmezés horizontjába. A Listius-szakirodalomban – miután a szerző szörnyű bűnökkel terhelt élete elég elmélkedni valót adott a szakirodalom számára – kevesen foglalkoztak költői tevékenységével, főleg a *Magyar Mars* című eposzával. Tóth Gergely részletes elemzése megvizsgálja, hogyan kötődött Listius Zrínyihez, miért választotta a mohácsi csata megénekelését, és kihez akart vele szólni. Hogyan próbálta meg hősiek küzdelemmé, heroikus hőssé transzformálni a vesztes csatát és miként próbálta mindezt felhasználni a török elleni harcokra való buzdításra.

Esterházy Pál korában kéziratban maradt történeti értekezése, amely a közelmúltban Iványi Emma fordításában, bőségesen megjegyzetelve modern kiadásban is hozzáférhetővé vált, Hernády Judit irodalmi eszközöket vizsgáló megközelítésével kapott új perspektívát. A szerző összegzésében arra is megkísérel választ adni, hogy a korábban Zrínyihez és a *Szigeti veszedelem*hez kötődő főnemes miért nem jelentette meg munkáját, miként alakította ki saját költői arculatát és távolodott el a költő Zrínyitől is.

Mercs István „*Tündér mivoltáról, s forgandóságáról*”: Koháry István és a szerencse című írása magyar irodalomban is rendkívül elterjedt Fortuna-motívum Koháry-féle sajátosságait vizsgálja. Knapp Éva több, a témába vágó tanulmányát felhasználva a szerzőnek sikerült néhány egyéni értelmezési módot is találnia. Ezek leginkább Zrínyi szerencsefelfogásával való összehasonlításban mutathatók ki. Megemlítendő, hogy Mercs Istvánnak alkalma volt felhasználni Bene Sándor megjelenés előtt álló monográfiáját is (*A harmadik szirén: Zrínyi Miklós költészete és a modernség hagyománya*), ezzel Zrínyi szerencse-felfogásának filozófiai hátterét is meg tudta világítani.

A kötet egyik, fájdalmasan korán elhunyt lektorának, Jankovics Józsefnek több évtizedes munkájára támaszkodik Polgár Anikó Gyöngyösi-tanulmánya („*Az nagy monstrum pedig ráéhvült gyomrával*”: Mitológiai szörnyek Gyöngyösi István költészetében). Mikrofilológiai vizsgálatában a mitológiai alakok felhasználási tipológiarendszerének kialakítására tesz kísérletet, kimutatva, hogy egyes szörnyfigurák mint mitikus szereplők, mások mint az ornátus része, megint mások mint hiperbolikus költői teremtmények jelennek meg Gyöngyösi költészetében. A multifunkcionális szörnyképek tudatos rendszerezése Gyöngyösi egyre inkább kimagaslónak tartott költői invencióját igazolja.

Ugyancsak Gyöngyösi költészetével foglalkozik Majoros Viktória A Csalárd Cupidó *textológiai*jának értelmezésekor. A „Csalárd Cupidó” három fennmaradt szövegváltozatáról a szakirodalom eddig eltérő módon vélekedett. Orlovsky Géza és Latzkovits Miklós megállapításait összevetve a három szövegváltozat akribikus gondosságú vizsgálatával Majoros is arra a végeredményre jut, hogy egy majdani kritikai kiadásban mindhárom szövegváltozatot főszövegként kell közreadni.

Fajt Anita *A madrigálforma (magyarországi német barokk) irodalmunkban* című dolgozata olyan területet vizsgál, amelyet ritkán vonnak be a magyarországi irodalmi korpuszba, noha a soknyelvű kulturális közegnek ezek is a részei. A birodalmi német költészet kiváló ismerőjeként a szerző a területileg egymástól messze élő alkotóktól származó német költészet összefüggéseit, műfajtechnikai kivitelezését veti össze. A madrigálforma a birodalmi német költészetben kedvelt és gyakori verselési forma volt, különösen jellemzően mutatja ezt Philipp von Zesen költészete. Fajt Anita azt vizsgálta, hogy Zrínyi német anyanyelvű kortársai mikor kezdték ezt a szabálytalan versformát alkalmazni, és milyen összefüggésben álltak a nem magyar nyelvterületen élő költőkkel. Daniel (1624–1697) és Christoph Klesch (1632–1706), Matthias Lang (1624–1682) felvidéki német költők szoros kapcsolatot ápoltak a német barokk költészet kiválóságaival, verselésük is a német mintát követte. Fajt Anita továbbkutatandónak tartja az egyes versformák magyarországi megjelenésének körülményeit, mert az eddigi eredmények meggyőzték arról, hogy a periférián élő német költők poétikai tudása nem maradt el a birodalmi német költészet képviselőinek verselésétől.

A magyarországi barokk irodalomban jelen lévő héber nyelvű verselésről nyelvtudás hiányában szinte alig találkozzunk szakirodalommal. Koltai Kornélia hiánypótló dolgozattal képviselte a kötetben ezt a kutatási területet. A *Pre-expresszionista héber üdvözlőversek – barokk (kori) szerzők tollából* című tanulmánya négy Komáromi Csipkés Györgyhöz köthető, az utrechti egyetemen letette héber nyelvű alkalmi versen keresztül mutatja be szerzőik sajátos vonzódását a modernitás irányába, amelynek eredményeképpen – éppen a hibáktól sem mentes nyelvtudás miatt jobban kapcsolható a 20. század expresszionista verseihez, mint kortársaik barokk költészetéhez.

A sokoldalú, de legnagyobb kedvvel a puritanizmussal foglalkozó Petrőczy Éva *Kívül a barokk kánonon, belül a hétköznapiakon: A tizenhetedik századi magyar puritán költészet* című, kortárs kitekintésektől sem mentes előadásában mintegy védőbeszédet mond az unalmasnak és fantáziátlannak tartott puritán költők érdekében. Az angol puritánusokkal összehasonlítva Petrőczy meggyőző hévvel bizonyítja, hogy a magyar puritánus költők alkalmi versei sincsenek híján a költői invenciónak, noha a reneszánsz és a barokk formai dekorációt kevésbé teszik magukévá.

A tanulmánykötet negyedik fejezete a Zrínyi-hatással és hagyománnyal foglalkozó, egymástól nagyon is eltérő dolgozatokat állította egymás mellé. A történész G. Etényi Nóra itt is azzal a kutatási területtel jelenik meg, amely szinte egész munkásságát jellemzi, de ezúttal a történeti források irodalmi karakterjegyeit helyezi a vizsgálódás középpontjába. A *politika és a poézis Zrínyi Miklós képe a 17. századi német nyomtatványokban* ezúttal nem a korszak publicisztikai irodalmának eseménytörténeti feltárását ismerteti, hanem megkísérli ugyanazon szövegek retorikai, képszerűségi elemzését elvégezni. A 17. század közepén virágzó német nyelvű barokk irodalomnak az aktuális történelmi eseményekhez kapcsolódó műfajai, képi ábrázolásokat, fiktív beszélgetéseket, társas éleli eseményeket megőrkítő műveiben megjelenik ugyan Zrínyi, de az ún. szépirodalomban kevés szerep jut a magyar költő és hadvezérnek. Az viszont egyértelműen megállapítható, hogy – nyilván nyelvtudás hiányában – Zrínyi költészete nem jutott el német kortársainak olvasmánylistájára.

Kevés címlap van a magyar irodalomban, amellyel olyan sok elemzés foglalkozott, mint Zrínyi *Syrenájával*. Boda Miklós 14 évvel ezelőtt tartott először előadást a nevezetes címlapról, majd 2016-ban a *Jelenkorban* adott közre egy kérdéseket felvető tanulmányt ugyanerről a témáról. Azóta elhunyt kollégák, Kovács Sándor Iván és Orlovsky Géza biztatását felelevenítve Boda Miklós újragondolta és kiegészítette a témát *A Syrena-kötet címéről, címlapmetszetéről és pécsi példányáról* címmel. Boda elősorban a jelmondat „Sors bona nihil aliud” forrásának nyomába eredt,

meggyőzően kapcsolva azt össze az Aranygyapjas Rend jelvényével, amelynek átvételét Zrínyi halála ugyan megakadályozta, viszont ismerhette a rendjelet, Pálffy Pál 1650-es kitüntetésekor meg is tekinthette. A címlapmetszetet Boda olasz és horvát metszetekkel összehasonlítva elemezte, de figyelemreméltó megállapítást tesz Justus Lipsius *De crucis* című művének metszetével kapcsolatban is. Hogy milyen elevenen él a *Syrena* címlapmetszete a 20. században is, azt mutatja a Zrínyi-kutató Kovács Sándor Iván ex-librise. Cseh Gusztáv metszetén a vitorlára nem Zrínyi jelmondata, hanem a könyvtulajdonos megnevezése került.

Zrínyi Miklós költői művei az elmúlt évszázadban többször megjelentek, gyakran egymásra építve, gyakran a szövegkiadásban egészen ellentmondásos megoldásokat alkalmazva. Suhai Pál középiskolai tanárt, akinek nagy gyakorlata van Zrínyi életművének tanításában, új kiadásában az az elgondolás vezérli, hogy „mi szolgálja a lehető legkézenfekvőbbben a Zrínyi szövegeknek a mai olvasóhoz való eljuttatását” (*Egy Zrínyi-kiadás tanulságai*). A Balassi Kiadónál megjelent kötete, amely a kiadás finansziális akadályai miatt a teljes opus megjelentetése helyett a konferencia idején még csak a költői művek közreadásáig jutott el, a hatalmas Zrínyi-szakirodalom tanulságait hasznosítva, a saját oktatói tapasztalatok bővítésével egy olyan kiadást hozott létre, amely nemcsak a mai olvasót közelíti Zrínyihez (vagy fordítva), hanem a textológusok számára is újabb vitaalapot teremt. Az egyik vitára alkalmas megállapítás éppen az, hogy a korábban Zrínyitől „elperelt” (Szentmártoni Szabó Géza) epigrammát Suhai Pál mégiscsak felvette kötetébe, lélektanilag indokokkal magyarázva, hogy Zrínyi a két sort mondanivalója miatt „magáénak tekintette”.

A tanulmánykötetet Papp Ingrid dolgozata zárja *Kié Zrínyi Miklós? Történeti és műformai hagyomány a szlovák nemzeti ideológiában és irodalomban a 19. század közepén* címmel. Első olvasásra a komparatiztikai megközelítésű tanulmányok közé tartozna, azonban a részletes elemzés és a végkövetkeztetés megismerésekor nyilvánvalóvá válik, hogy itt Zrínyi későbbi értékeléséről, eszméjének 19. századi integrálásáról van szó. Papp Ingrid elemzésének középpontjában Andrej Sládkovič (1820–1872) munkássága áll, elemzi Sládkovič *Mikuláš Šubič Zrinský na Sihoti* című versének forrásait, kapcsolatát Samuel Budina szigetvári művével és a *Szigeti veszedelemmel*. Zrínyi nemzeti jellegű önfeláldozó harca Sládkovičnál Zrínyinek a Habsburg birodalmi patriotizmussal és a magyarországi Hungarus-patriotizmussal való szembenézését a pánszláv identitás megélését segíti elő, anélkül, hogy Zrínyi nemzeti szerepvállalását elperelné vagy lekicsinyelné.

Összefoglalva: a 2020-ban megrendezett Zrínyi-konferencia sokoldalú megközelítése, újgenerációs irodalomértelmezése nemcsak a korábbi Zrínyi-értékelésekkel konfrontálódik, hanem új periodizációs javaslatokkal, a barokk elhelyezésével, a konzervatív irodalomtörténeti állásfoglalások korrigálásával új utakat nyit a modernizációs törekvések irányába. A konferencia megrendezése, a tanulmánykötet szerkesztése Bene Sándor és Pintér Márta Zsuzsanna hatalmas munkája (sajnálatos, hogy a névmutató kevéssé használható, ugyan a jegyzetanyag öröndetes módon feldolgozásra került, de a főszövegből nagyon sok fontos kortárs alkotó nem kereshető vissza: Christofel von Grimmshausen, Philipp Harsdörffer, Kende Zsigmond, Matthias Küsel, Konrad Lauterbach, Schwendi Lazar, Johann Georg Schedea, Weichard Valvasor).

A Zrínyi-kutatásban mérföldkőnek tekinthető konferencia több szerzője ajánlásban, hivatkozásban mond köszönetet a közelmúltban eltávozott Zrínyi-kutatóknak, Kovács Sándor Ivánnak és Orlovsky Gézának. Az előszóban pedig a szerkesztők a kötet valamennyi szerzője nevében köszönik meg az utolsó percig dolgozó önzetlenül segítő lektor munkáját. A kötet Jankovics József emlékét őrzi.